WELLBEING VE ŠKOLE V PERCEPCÍCH ŽÁKŮ OSMÝCH ROČNÍKŮ

WELLBEING AT SCHOOL IN PERCEPTIONS OF EIGHTH GRADE PUPILS

Jaroslava Ševčíková[1,2], **Anna Ševčíková**[3]

[1] Ústav pedagogiky, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého, Olomouc
[2] Střední škola Kostka, s. r. o., Vsetín
[3] Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, Praha

Abstrakt

Čeští žáci se do školy netěší a probíhající revize kurikula usiluje o změnu. Pracuje s konceptem wellbeingu, jako péče o sebe a o druhé. Je součástí podmínek a prostředí ve školách, deklaruje se v očekávaných výsledcích učení žáků, v klíčových kompetencích a je také učivem, zejména v rámci průřezového tématu. Jak na wellbeing nahlíží sami žáci? Jak si pojem vykládají?

Pilotní studie předkládá žákovské percepce školy i wellbeingu v ní, a návrhy co změnit, aby se žáci ve škole cítili v pohodě a těšili se do ní. Ukázalo se, že vhodně vedená výuka, a nastavení podmínek, může utvářet i měnit percepce žáků a jejich interpretaci wellbeingu ve škole k jejich spokojenosti.

Klíčová slova: *wellbeing ve škole; žák; percepce; změna; management třídy*

Abstract

Czech pupils are not looking forward to going to school, and the ongoing curriculum revision aims to change that. The revision considers the concept of wellbeing to be care for oneself as well as others. Wellbeing is part of the conditions and environment in schools. It is stated as part of expected pupil learning outcomes in key competencies, especially as a subject within cross-curricular topics. How do pupils perceive and interpret the concept of wellbeing?

The pilot study presents pupil perceptions of school and wellbeing. It offers suggestions for change conducive to increased levels of comfort and positive anticipation of school. It demonstrates that appropriate environments and methodologies can positively influence pupil perceptions and interpretations of wellbeing at school.

Keywords: *wellbeing at school; pupil; perception; change; classroom management*

1 ÚVOD

Wellbeing je fenomén aktuálně pronikající do českých škol. Pojem je relativně nový, ale jeho obsah koresponduje s podmínkami, které chceme ve školách žákům i učitelům v maximální míře zajistit. Nově schválený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV, 2025) s pojmem aktivně pracuje. Zdůrazňuje potřebu pečovat o wellbeing ve škole, jako základní podmínku pro vzdělávání, aby žáci školu vnímali jako vhodné prostředí pro svůj rozvoj, a aby se do ní těšili.

2 TEORIE

Z výzkumu ČŠI (2024) plyne, že čeští žáci se do školy netěší. Situaci je nutné řešit, rozkrýt příčiny a stav měnit. Jednou z cest je realizace wellbeingu, jako fenoménu, percipovaného žákem. Zahraniční studie ukazují, že jde o směr perspektivní (Graham et al., 2014; Watson et al., 2012). Výzkum byl inspirován probíhajícími revizemi kurikula. V novém RVP ZV (2025) je wellbeing uveden jako prostředí ve škole a podmínky pro efektivní učení žáků (Čáp, Mareš, 2007), zároveň jako součást očekávaných výsledků učení v průřezovém tématu a ve vzdělávacích oblastech. V kurikulu se propisuje do klíčových kompetencí (Belz, Siegrist, 2015) a gramotností, je učivem (Ševčíková, 2023), je součástí managementu třídy (Mc. Donald, 2013).

V RVP ZV (2025) se uvádí: *…utvářet osobni pohodu (wellbeing).* V souladu s RVP ZV zde wellbeing chápeme jako žákem individuálně vnímanou pohodu a podmínky pro aktivní učení.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pilotní studie byla realizovaná jako akční výzkum v učícím se společenství (třídě) žáků osmého ročníku, po dobu školního roku. Zapojilo se 19 žáků a 3 učitelé. Cílem bylo popsat, jak sami žáci percipují školu a v ní wellbeing svůj i ostatních, co si pod pojmy představují, a zjistit, zda lze toto vnímání měnit k jejich

spokojenosti. Data byla získána metodou autonomního psaní dvakrát, v úvodu a v závěru studie. První sběr dat proběhl v září, druhý v dubnu. Součástí byly výukové interakce, kde byl wellbeing pojat jako učivo: *jak pečovat o sebe, jak rozvíjet svůj potenciál, jak být součástí managementu třídy*. Doplňková data byla získána záznamem interakcí výuky a diskusí. Byla analyzována a výsledky jsou interpretovány pohledem subjektů. Po dalším zpracování dat předpokládáme vysledování obecných principů, jak záměrně měnit žákovo vnímání fenoménu *wellbeing* ve škole.

4 VÝSLEDKY

Parciální výsledky ukazují, že změna percepcí žáků je možná vybranými výukovými přístupy a diskusí faktů o *wellbeingu* ve škole.

Původní schéma žákovských výroků o vnímání wellbeingu ve škole: *Škola je povinná, vnucená. Vnímám ji jako otravnou povinnost, připravili ji pro mě. Vnímám hlavně negativní jevy. Jsem nucen mařit čas. Podle okolí (média, rodina) nemá význam ani smysl. Moje práce/úsilí tam nemá hodnotu (já nemám hodnotu). Nemůžu to měnit. Je to ztracený čas.*

Změna schématu po intervencích, které byly realizovány výukou a formou diskusí: *Škola je výzva i společenský závazek. Chci ji vnímat jako prostor, který mohu do jisté míry ovlivňovat. Chci vnímat to dobré, co mi může dát (učení, příprava na povolání, přátele). S čím nesouhlasím, to mohu měnit, jsem součást školy, nejen pozorovatel (loutka). Mohu se angažovat a rozvíjet svůj potenciál. Učím se nejen fakta, ale i pro život: komunikaci, spolupráci, jak se učit, jak řešit. Škola bude taková, jakou si ji udělám/e.*

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Bylo zjištěno, že žáci vnímají wellbeing ve škole velmi individuálně. Je ale reálné toto vnímání měnit k jejich spokojenosti záměrným působením výukou. Změny ve vnímání wellbeingu ve škole se po intervenci jeví jako podstatné:

- Žák se zaměřuje cíleně na pozitiva, odmítá se zabývat tím, co nelze měnit, co je dáno.
- Školu vnímá v sounáležitosti, jako *my*, nikoliv jako *oni*. Zvědomuje si prvek vlastní participace a aktivity. Vnímá potenciál školy a učení pro svou budoucnost.

- Vnímá a prezentuje wellbeing ve škole jako dynamický proces, ve kterém může využívat svůj potenciál pro rozvoj sebe i ostatních. Stává se vědomě aktivním činitelem (subjektem).
- Vnímá hodnotu času žitého ve škole pozitivněji a tím navyšuje své sebehodnocení. Do školy se více těší.

Předpokládáme, že výsledky mohou být využity při realizaci revidovaného RVP ZV ve školách, v běžné výukové praxi, i v managementu třídy.

6 LITERATURA

Belz, H., & Siegrist, M. (2015). *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Portál.

Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele*. Portál.

ČŠI. (2024). *Školy, do kterých se žáci těší*. Dostupné z: https://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Publikace- Skoly,-do-kterych-se-zaci-tesi,-Inspirac.

Graham, A., Powell, M. A., Thomas, N., & Anderson, D. (2016). Reframing 'well--being' in schools: the potential of recognition. *Cambridge Journal of Education*, *47*(4), 439–455. https://doi.org/10.1080/0305764X.2016.1192104

Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Portál.

McDonald, T. (2013). *Classroom management*. Oxford, NY: Oxford University Press.

NPI. (2025, 14. leden). *Revize rámcových vzdělávacích programů, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (VP ZV)*. Dostupné: https://prohlednout.rvp.cz/zakladni-vzdelavani.

Ševčíková, J. (2023, 1. listopad). *Wellbeing a žákova autonomie ve výuce*. Konference: Adolescent a jeho duševní zdraví, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

Watson, D., Emery, C., & Bayliss, P. (2012). *Children's social and emotional wellbeing in schools: A critical perspective*. Policy Press.